



Beheerplan Bestrijding Eikenprocessierup 2017-2020



Inhoud

1. Inleiding	4
2. Beheerplan afgelopen periode	5
2.1 Landelijke leidraad beheersing eikenprocessierups	5
2.2 Beheerplan 2010	5
3. Evaluatie beheer 2010-2016	6
3.1 Stap 1: risico-inventarisatie	6
Locatie en boomsoorten.....	6
Boomsoorten.....	6
Ecologische afweging.....	6
Klachten.....	6
3.2 Stap 2: monitoring en registratie	6
Monitoring	6
Registratie.....	6
3.3 Stap 3: beheersing	7
Biologische bestrijding	7
Wegzuigen nesten.....	7
Bestrijding met nematoden	7
3.4 Voorzorgsmaatregelen	7
3.5 Verwerking rupsrestanten	7
3.6 Wettelijk kader	8
3.7 Organisatie	8
Financiën	8
Opdracht	9
Samenwerking	9
3.8 Communicatie	9
Interne communicatie	9
Externe communicatie	9
4. Werkwijze 2017-2020	10
4.1 Uitgangspunten	10
4.2 Financiën	10
<i>Bijlage 1 Landelijke leidraad</i>	<i>11</i>
<i>Bijlage 2 Evaluatie verslagen 2014-2016</i>	<i>11</i>
<i>Bijlage 3 Protocol afhandelen meldingen</i>	<i>11</i>
<i>Bijlage 4 Publieksfolder</i>	<i>11</i>
<i>Bijlage 5 Kaarten te bestrijden gebieden</i>	<i>11</i>

1. Inleiding

In 2010 is voor het eerst een notitie opgesteld voor beheersing van de eikenprocessierups. Vanwege toenemende plaagdruk, de landelijke ontwikkelingen en de veranderende inzichten wordt het vastgestelde beleid geëvalueerd en zonodig aangepast.

Sinds 1987 vormt de eikenprocessierups (*Thaumetopoea processionea* Linnaeus) een jaarlijks terugkerend probleem in een groot deel van Nederland. Van mei tot in juli gaat de eikenprocessierups op eikenbomen in processieachtige colonnes op zoek naar nieuwe eikenbladeren; vandaar de naam eikenprocessierups. Gedurende deze periode verspreidt de rups brandharen die bij mensen ernstige irritaties kunnen geven. Er is dus sprake van een probleem voor de volksgezondheid. Ook eikenbomen kunnen schade oplopen door vraat van de rups.

In 2008 heeft de gemeente Dalfsen voor het eerst te maken gehad met de eikenprocessierups. Deze zaten op meerdere plekken in de gemeente zoals bij natuurbad Heidepark en in Nieuwleusen. De bestrijding heeft zich beperkt tot plaatsen waar veel burgers/publiek aanwezig kunnen zijn door middel wegzuigen nesten. De eikenprocessierups kan bij contact met diens brandharen gevaar opleveren voor de gezondheid van mens en (landbouw)huisdier. Van de eikenprocessierups bekend is dat de plaagdruk jaarlijks kan toenemen.

Leeswijzer

Het rapport begint met een uitleg van het beheer van de afgelopen periode (hfdst 2). Daarna volgt de evaluatie van dit beheer (hfdst 3). In hoofdstuk 4 wordt vervolgens de werkwijze omschreven voor de komende vier jaar.

2. Beheerplan afgelopen periode

2.1 Landelijke leidraad beheersing eikenprocessierups

De NVWA heeft een leidraad beheersing eikenprocessierups (update 2013) opgesteld (bijlage 1). In deze leidraad worden bouwstenen aangereikt voor professionele beheerders voor het maken van goede beheerkeuzen. Het hart van de leidraad bestaat uit een stappenplan. Door dit stappenplan te volgen is het mogelijk om een afgewogen en verantwoord beheerplan op te stellen, waarbij gestreeft wordt naar een ecologisch duurzaam evenwicht met zo min mogelijk overlast voor mens en dier. De stappen zijn achtereenvolgens risico-inventarisatie, waarnemen en registratie en als laatste beheersing. Daarnaast biedt de leidraad informatie over de eikenprocessierups, de te treffen voorzorgsmaatregelen bij bestrijding, het opruimen van rupsrestanten, het juridische kader en aandachtspunten voor het inrichten van de organisatie en communicatie bij instanties.

2.2 Beheerplan 2010

Het beheerplan is destijds opgesteld aan de hand van de landelijke leidraad beheersing eikenprocessierups (update 2008). De opbouw van het beheerplan 2010 is als volgt:

Stap 1: risico-inventarisatie

Stap 2: monitoring

Stap 3: beheersing

Stap 4: communicatie

Stap 5: financiering

Dit beheerplan is de afgelopen jaren het uitgangspunt geweest voor de bestrijding van de eikenprocessierups.

Er zijn afgelopen periode een aantal regionale kennisbijeenkomsten bezocht. Daarnaast hebben er een aantal interne evaluaties plaatsgevonden. Deze evaluaties hebben soms tot een aanpassing geleid van de werkwijze uit het beheerplan. De verslagen van deze evaluaties zijn opgenomen in bijlage 2.

3. Evaluatie beheer 2010-2016

In deze paragraaf worden de belangrijkste ervaringen en leermomenten genoemd van de afgelopen periode. Voor meer achtergrondinformatie over de onderwerpen wordt verwezen naar de landelijke leidraad (bijlage 1). In de tekst wordt verwezen naar betreffende paragrafen/hoofdstukken.

3.1 Stap 1: risico-inventarisatie

Locatie en boomsoorten

Eikenprocessierups zit bij voorkeur in jongwas en halfwas eikenbomen langs wegen in open landschap met weinig andersoortige ondergroei. Solitaire eikenbomen komen ook in aanmerking. De ervaring leert dat ze echter ook in andere gebieden zitten, zoals bij natuurbad Heidepark in Lemelerveld (par 1.6/3.1 leidraad).

Boomsoorten

De eikenprocessierups beperkt zicht niet alleen meer tot de zomer en wintereik. De moseik, moeraseik en Amerikaanse eik zijn inmiddels ook aangetast. Waarbij de Amerikaanse eik het minste last heeft. De rups is niet aangetroffen in andere boomsoorten (par.1.6/3.1 leidraad).

Ecologische afweging

Bij het preventief spuiten worden biologische bestrijdingsmiddelen toegepast. Bij toepassing van dit middel worden onbedoeld ook andere rups- en vlindersoorten gedood. Beschermde vlindersoorten mogen niet worden gedood. Op de website van de Vlinderstichting zijn kaarten te vinden waarop aangegeven staat waar de beschermde vlindersoorten zich bevinden (par 3.1 leidraad).

Klachten

De afgelopen jaren hebben de burgers met name melding gemaakt van klachten met betrekking tot irritaties, allergische reacties, gezondheidsvragen, waarnemingen van nesten en geluidsoverlast vanwege biologische bestrijding. Er zijn geen meldingen binnengekomen over klachten bij dieren. Wel is te merken dat de meldingen zijn afgenomen. De voorlichting is afgelopen jaren verbeterd en daarnaast wordt de eikenprocessierups beter geaccepteerd. Door een duidelijke werkinstructie te maken voor het KCC kunnen veel meldingen daar worden afgehandeld. (hfdst. 2 leidraad).

3.2 Stap 2: monitoring en registratie

Monitoring

De eerste jaren werd er gemonitord middels het plaatsen van feromoon vallen. Op deze manier zou je de plaagdruk voor het jaar erop kunnen voorspellen en zou je hier op kunnen inspelen met de wijze van bestrijden. De ervaring leert dat monitoring echter weinig bruikbare informatie oplevert. De kosten en inspanning wogen niet op tegen het resultaat dat de gegevens opleverden. Sinds 2015 worden er geen feromoonvallen meer gebruikt en wordt er niet meer gemonitord.(par. 3.2 leidraad).

Registratie

De laatste paar jaar wordt alles digitaal geregistreerd. De nesten die in aanmerking komen voor wegzuigen worden bijgehouden in een Excel (Microsoft office) document. De bomen die biologische worden bestreden worden geregistreerd in digitale kaarten. Aan de hand van deze gegevens wordt aan het eind van het jaar de tactiek voor het jaar erop bepaald (par 3.2 leidraad).

3.3 Stap 3: beheersing

Er zijn verschillende methoden om de eikenprocessierups te beheersen. De afgelopen jaren zijn onderstaande methoden toegepast. De bestrijding beperkt zich tot gemeentelijke bomen (par 3.3 leidraad).

Biologische bestrijding

Op plaatsen waar de plaagdruk hoog is en waar veel mensen komen wordt biologisch bestreden.

- Binnen bebouwde kom
- Buiten bebouwde kom
 - veelgebruikte fietsroutes.
 - drukbezochte locaties

In de offerteaanvraag aan de bestrijder wordt een 100% garantie inbedongen. Nesten die na het spuiten toch geconstateerd worden moeten door de bestrijder verwijderd worden. Hierbij gaat het om de gehele boom. Daarnaast wordt er gespoten tussen 6:00-23:00 uur. (par 3.3 leidraad)

Wegzuigen nesten

De hoogte van het verwijderen van de nesten is afgelopen periode teruggeschroefd naar 4 meter. Dit om de kosten binnen de perken te houden. De verwachting is dat hoger gelegen nesten niet in aanraking komen met mensen en hierdoor weinig overlast veroorzaken.

Binnen de bebouwde kom worden alle nesten weggezogen die overlast kunnen geven. Buiten de bebouwde kom worden alleen nog nesten weggezogen in bomen die langs een inrit of woning staan. Het betreft alleen gemeentelijke bomen. Voorwaarde is wel dat er een melding tot overlast van gedaan moet zijn. Wekelijks worden de meldingen verzameld en de week erop worden de nesten weggezogen. (par 3.3 leidraad)

Bestrijding met nematoden

Nematoden zijn bodemorganismen die met een uitgekende spuitmethode levend op de boom worden gebracht. Hier dringen ze de rups binnen, die binnen twee tot tien dagen sterft. Het was de bedoeling dat hier een proef mee zou worden uitgevoerd. Deze proef is echter nooit uitgevoerd omdat dit nog geen 60% zekerheid geeft op het effect van bestrijding. Daar komt dan ook nog bij dat deze bestrijding een keer zo duur is als de andere methoden. (par 3.3 leidraad)

3.4 Voorzorgsmaatregelen

De bestrijdingswerkzaamheden worden uitgevoerd door externe bedrijven. Deze bedrijven zorgen zelf voor de juiste voorzorgsmaatregelen om hun mensen te beschermen.

De medewerkers van de gemeente worden goed geïnformeerd over hoe ze zich het beste rekening kunnen houden met nesten. Hiermee kunnen zij in aanraking komen tijdens snoei en maaiwerkzaamheden. De afgelopen jaren zijn een aantal medewerkers in contact gekomen met de brandharen van de rups. Bij een aantal leidde dit tot een allergische reactie.

Tijdens werkzaamheden wordt het publiek geïnformeerd door de uitvoerende partij. Daarnaast worden burgers geïnformeerd door publicaties in de gemeentelijke kernPunten, website en folders (hfst 4. Leidraad).

3.5 Verwerking rupsrestanten

Na het spuiten van de nesten zullen dode rupsen overblijven onderaan de boom. Deze rupsen hebben weinig brandharen en zijn daardoor nog niet schadelijk. Ze worden afgebroken door natuurlijke processen.

Bij het wegzuigen van nesten worden de resten opgevangen en verantwoord afgevoerd.

Daarnaast kunnen oude nesten uit de boom waaien. Dit is niet te voorkomen maar een goede voorlichting kan huidirritatie voorkomen (hfdst 5. leidraad).

3.6 Wettelijk kader

De eigenaar van de boom heeft een zorgplicht en is zelf verantwoordelijk voor de bestrijding. De bestrijding beperkt zich tot gemeentelijke bomen op locaties met verhoogde gezondheidsrisico's, zoals fietsroutes, zorgcentra. Daarnaast wordt er voorlichting gegeven. Daarnaast is de gemeente niet aansprakelijk te stellen voor schade en/of overlast die de eikenprocessierups oplevert of kan opleveren voor de omgeving (hoofdstuk 6. Leidraad)

3.7 Organisatie

Financiën

Een overzicht van de kosten is als volgt:

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Biologische bestrijding	€ 2.668,58	€ 2.214,00	0,00	€ 2.870,00	€ 4.626,14	€ 4.789,65
Afzuigen	€ 15.322,50	€ 6.923,50	€ 22.153,75	€ 14.364,78	€ 7.853,65	€ 4.922,52
Monitoren	€ 1.411,00	€ 790,00				



Er is een lichte stijging te zien van de kosten van de biologische bestrijding en een forse daling van de kosten van het wegzuigen van de nesten. (par 7.2 leidraad)

Opdracht

In 2014 is er een meervoudige onderhandse aanbesteding geweest voor de biologische bestrijding en voor het wegzuigen van de nesten. De opdracht voor biologische bestrijding is gegund aan Roelofs en voor het wegzuigen van de nesten aan Wolterinck. In 2015 en 2016 is de opdracht beide keren verlengd. In 2017 volgt er een nieuwe aanbesteding (par 7.4 leidraad).

Samenwerking

De eikenprocessierups trekt zich niets aan van eigendomsgrenzen. Het is daarom van essentieel belang om over de eigen grenzen heen te kijken wil je overgaan tot een effectieve beheersing.

Eiken bevinden zich o.a. op ondergronden van Staatsbosbeheer, Landschap Overijssel, Diverse landgoederen en Provincie, Waterschap. Daarnaast ook in de aangrenzende gemeenten.

Er is afgelopen periode met meerdere gemeenten gesproken over een eventuele samenwerking in de bestrijding. Besloten is om dit te beperken tot een kennisuitwisseling. Gezamenlijke aanbesteding is niet verder uitgewerkt omdat deze gemeenten beleidsmatig niet op één lijn liggen.

3.8 Communicatie

Zowel binnen als buiten de organisatie zijn mensen betrokken bij de eikenprocessierups. In de communicatie vervult de GGD een belangrijke taak. De GGD informeert betrokkenen voorafgaand aan het seizoen over de gezondheidsrisico's van de eikenprocessierups. De GGD ondersteunt gemeente bij:

1. gezondheidsrisico's (preventief en reactief)
2. publieksinformatie
3. te nemen (beheers)maatregelen in relatie tot gezondheid

Interne communicatie

De eigen medewerkers worden geïnformeerd over het beleid en de toe te passen voorzorgsmaatregelen. Ze leren de eikenprocessierups te herkennen en krijgen advies hoe om te gaan met aanwezige nesten. Dit gebeurt oa door een toolboxmeeting. Daarnaast is er een protocol voor de medewerkers van het KCC hoe om te gaan met meldingen die zij ontvangen (par. 8.1 leidraad)

Externe communicatie

Er zijn diverse mogelijkheden voor communicatie. Het doel is om

- a) burgers te informeren over hoe ze gezondheidsklachten kunnen voorkomen en hoe ze om moeten gaan met gezondheidsklachten
- b) uitleg geven aan wijze van bestrijden door gemeenten
- c) burgers handvaten bieden voor bestrijden in particuliere bomen

Er worden folders verspreid via de bibliotheken, servicepunten, gemeentehuis en wijkteams (bijlage 4). Daarnaast wordt er een persbericht uitgegeven en staat er informatie op gemeentelijke website. (par. 8.2 leidraad)

4. Werkwijze 2017-2020

In hoofdstuk 3 is het beheerplan van 2010 geëvalueerd. Er zijn een aantal verbeterpunten genoemd. Deze verbeterpunten zijn in de afgelopen periode direct toegepast. Dit heeft geresulteerd in 2016 in een werkwijze waarbij er geprobeerd wordt om de overlast van de eikenprocessierups in gemeentelijke bomen zoveel mogelijk te beperken.

4.1 Uitgangspunten

- Uitgangspunt is de landelijke Leidraad beheersing eikenprocessierups (update 2013) van het NVWA
- Beperken overlast in prioritaire gebieden* op gemeentelijke bomen
 - Preventieve bestrijding middels spuiten met biologisch middel met 100% garantie van aannemer. Nesten die na het spuiten toch geconstateerd worden moeten door de bestrijder verwijderd worden. Hierbij gaat het om de gehele boom. Daarnaast mag er gespoten tussen 6:00-23:00 uur.
 - Wegzuigen van nesten in bomen die niet zijn gespoten (tot 4 m hoog). Voorwaarde is wel dat er een melding tot overlast van gedaan moet zijn. Wekelijks worden de meldingen verzameld en de week erop worden de nesten weggezogen
- Duidelijke communicatie en voorlichting over omgang met en voorkomen van overlast
- Acceptabele kosten
- Rekening houden met beschermde flora en fauna
- Jaarlijkse een interne evaluatie. Indien hier aanleiding voor is wordt de werkwijze bijgesteld.
- Klachtenafhandeling volgens het afhandelingsprotocol (bijlage 3)

***Prioritaire gebieden**

Biologische bestrijding

Op plaatsen waar de plaagdruk hoog is en waar veel mensen komen:

- Binnen bebouwde kom
- Buiten bebouwde kom
 - veelgebruikte fietsroutes.
 - drukbezochte locaties

Wegzuigen nesten (alleen na melding overlast)

- Binnen de bebouwde kom alle nesten.
- Buiten de bebouwde kom worden nesten in bomen die langs een inrit of woning staan.

De kaarten van de te bestrijden locaties zijn opgenomen in bijlage 5.

4.2 Financiën

Er wordt in 2017 opnieuw aanbesteed. De verwachting is dat de bedragen voor preventieve bestrijding en het wegzuigen van de nesten beide blijven beneden het drempelbedragen enkelvoudig onderhandse aanbesteding. In de begroting is structureel geld opgenomen voor de bestrijding.

Bijlage 1 Landelijke leidraad

Bijlage 2 Evaluatie verslagen 2014-2016

Bijlage 3 Protocol afhandelen meldingen

Bijlage 4 Publieksfolder

Bijlage 5 Kaarten te bestrijden gebieden

Deze bijlagen zijn als aparte bestanden bij het rapport gevoegd.